

7. Modersmålsundervisning - ændringer som følge af Folkeskolereformen (2013-0266643)

Udvalget skal tage stilling til, hvorvidt forslag om organisering og placering af modersmålsundervisning som følge af folkeskolereformen skal sendes i høring.

INDSTILLING OG BESLUTNING

Børne- og Ungdomsforvaltningen indstiller til Børne- og Ungdomsudvalget,

1. at forslag om to modeller til organisering af modersmålsundervisning: 1. Organisering af modersmålsundervisningen om lørdagen og model 2. Organisering af modersmålsundervisning i hverdagen sendes i høring

PROBLEMSTILLING

Det blev i forbindelse med vedtagelsen af Budget 2014 blandt andet besluttet, at organisering og tilrettelæggelse af modersmålsundervisningen skal gøres til genstand for en nærmere analyse med henblik på at kunne indpasses i børnenes hverdag efter folkeskolereformen.

Københavns Kommune tilbyder modersmålsundervisning for børn fra medlemsstater i EU, fra lande, der er omfattet af aftalen om EØS samarbejdsområde samt fra Færøerne og Grønland. Kommunen tilbyder ligeledes modersmålsundervisning for børn med ikke-EU- og EØS-modersmål. Ordningen er ikke lovpligtig, men politisk besluttet i København af Borgerrepræsentationen (senest behandlet i 2008, sag nr. BR 358/08). For deltagerantal, sprog, fordeling på skoler mv. se bilag 1.

Formålet med modersmålsundervisning er, at børnene opnår viden og færdigheder, så de kan forstå det talte og skrevne sprog, og kan udtrykke sig mundtlig og skriftligt. Undervisning skal bidrage til elevernes lyst til at beskæftige sig med sprog og kultur i et globalt perspektiv.

Den ikke-lovpligtige undervisning gennemføres i dag på hverdage om eftermiddagen på en lang række af byens skoler. Folkeskolereformen udvider skoletiden og BR har i forbindelse med udmøntningen af folkeskolereformen den 13.3.2014 besluttet, at den frivillige lektiehjælp og faglige fordybelse placeres på fritidsinstitutionerne for børn i 0.-3. klasse. Der er derfor - og for at skabe en sammenhængende hverdag for børnene - behov for at overveje organisering og placering af den ikke-lovpligtige modersmålsundervisning, som i dag ligger i umiddelbar forlængelse af undervisningen.

Den lovpligtige modersmålsundervisning gennemføres primært om lørdagen og berøres kun i begrænset grad af folkeskolereformen. Der er derfor ikke behov for ændringer i organisering og placering.

LØSNING

Som følge af folkeskolereformens udvidelse af skoletiden fremlægger forvaltningen forslag til to modeller for placering af den ikke-lovpligtige modersmålsundervisning:

Model 1. Organisering af modersmålsundervisning om lørdagen

Undervisningen placeres om lørdagen i tidsrummet kl. 9.00 – 15.00, som det allerede kendes fra den lovpligtige modersmålsundervisning. Det vil betyde, at ikke-lovpligtig og lovpligtig modersmålsundervisning sidestilles organisatorisk og tilbydes ensartet. I den nuværende ordning

foregår den ikke-lovpligtige undervisning på hverdage på 37 af kommunens folkeskoler og 6 specialskoler. Forvaltningen foreslår, at undervisningen kommer til at foregå på én skole i hvert af BUF's fem områder. Derved begrænses driftsomkostningerne i forbindelse med lørdagsåbne skoler. Der foreslås ikke ændringer for specialskolernes modersmålsundervisning.

Hovedændringerne ift. i dag vil for børnene vil i denne model være følgende:

1. Modersmålsundervisningen foregår om lørdagen frem for på hverdage efter skoletid.
2. En mere koncentreret undervisning med alle tre lektioner på samme dag, frem for fordeling på flere dage, som det er i dag for flere elever.
3. For en del af eleverne vil der være længere afstand til modersmålsundervisning, end det er tilfældet i dag.

Med den nye organiseringsmodel adskilles modersmålsundervisningen og den tosprogede undervisning. For eleverne er undervisningen i mange tilfælde adskilt i forvejen, da den enkelte elev ofte kan møde forskellige lærere i henholdsvis den tosprogede undervisning og modersmålsundervisningen. Den nye model vil imidlertid medføre ændringer i de tosprogede underviseres arbejdsvilkår, hvilket forvaltningen er i dialog med Københavns Lærerforening om. I dag hænger modersmålsundervisningen nemlig tæt sammen med den tosprogede undervisning, fordi tosprogede lærere løser begge undervisningsopgaver.

Tosproget undervisning er kendetegnet ved, at undervisningen tilrettelægges som en integreret del af undervisningen i klassen. Det er faglærerne der tilrettelægger undervisningen, men den tosprogede lærer støtter op om eleverne på deres modersmål (der vil i praksis typisk være en ekstra lærer (tosproget) i klassen). Hvor modersmålsundervisning har fokus på, at eleverne skal lære deres modersmål, så indebærer tosproget undervisning, at eleven undervises i de traditionelle fag (fx matematik) og emner på to forskellige sprog (dansk og modersmålet).

Model 2. Fortsat organisering af modersmålsundervisning på hverdage

Undervisningen gennemføres på hverdage ud fra samme model, som kendes i dag, jf. ovenfor. De skoler, der på nuværende tidspunkt tilbyder modersmålsundervisning, vil fortsat have tilbuddet (så længe der er efterspørgsel efter undervisningen). Undervisningstidspunktet vil så vidt muligt blive placeret i forlængelse af elevernes "almindelige" undervisningstid, herunder afslutningen af lektiehjælp/faglig fordybelse. Det vil typisk betyde, at undervisningen kan begynde kl. 14.00 for de yngste elever og kl. 15.00 for de ældre elever (det er typisk en time senere end i dag). Det kan dog ikke i alle tilfælde lade sig gøre at lægge modersmålsundervisningen i direkte forlængelse af den "almindelige" undervisning. Det skyldes, at nogle hold har elever fra flere forskellige skoler, hvor sluttidspunktet ikke altid kan forventes at være det samme. I disse tilfælde er det nødvendigt at lægge modersmålsundervisningen, så de tilmeldte har mulighed for at deltage. Det kan betyde ventetid for nogle elever. Undervisningen bliver fortsat tilrettelagt af den skole, hvor undervisningen foregår. Der tages i den forbindelse højde for antal elever, elevernes klassetrin og sluttidspunktet for den "almindelige undervisning".

Hovedændringerne ift. i dag for børnene vil i denne model være følgende:

1. Den udvidede undervisningstid, som følge af folkeskolereformen, vil bevirke, at de elever, som deltager i modersmålsundervisning, kan få en meget lang skoledag. Det kan have betydning for elevernes koncentrationsevne og motivation for læring sidst på dagen.
2. De ca. 17 pct. af eleverne, der modtager modersmålsundervisning på en anden skole end deres egen, skal fortsat transportere sig fra egen skole til en anden skole for at benytte tilbuddet.
3. De ca. 83 pct. af eleverne, der modtager modersmålsundervisning på egen skole, vil fortsat have tilbuddet i kendte rammer.
4. Elever fra 1. til 3. klasse, der har lektiehjælp/faglig fordybelse på fritidshjem, vil skulle tilbage til skolen for at modtage modersmålsundervisning.

Det er ikke muligt med sikkerhed at sige, hvilke konsekvenser de to modeller hver i sær har for fremtidigt antal elever i modersmålsundervisningen. Forvaltningens umiddelbare bud er, at den længere skoledag som følge af folkeskolereformen alt andet lige i begge modeller vil medføre lavere deltagelse end i dag.

Forvaltningen har overvejet en model for placering af undervisningen kl. 14.00 for de yngste elever og eksempelvis kl. 15.00 for de ældste elever på en fast ugedag i hvert område. Forvaltningen er imidlertid gået væk fra modellen, da den vil kræve en central fastsat detailstyring af skolernes skemalægning. Desuden vil det ikke være muligt i alle områder at kunne have modersmålsundervisning til elever fra 6. - 9. klassetrin, da der ikke er et tilstrækkeligt antal elever.

Kvalitetsudvikling og analyse af modersmålsundervisning mm.

Forvaltningen arbejder løbende med kvalitetsudvikling af modersmålsundervisningen. Kvalitetsudviklingen sker blandt andet med udgangspunkt i kommunens deltagelse i Undervisningsministeriets forsøg med modersmålsbaseret undervisning i perioden 2013-2016. Forsøget har blandt andet fokus på undervisningsmateriale og vejledning til undervisning i tosprogede børns almene sprogforståelse og særligt tilrettelagte undervisningsforløb for grupper af børn, se bilag 2. Ved årsskiftet 2015/16 fremlægger Undervisningsministeriet de endelige resultater af forsøgene. Forvaltningen vil i forlængelse heraf fremlægge en sag for BUU indeholdende dels en præsentation af resultaterne af forsøget, og dels hvilke eventuelle ændringer af modersmålsundervisningen, som resultaterne kan give anledning til. I løbet af 2014 planlægger forvaltningen at gennemføre en undersøgelse af tosproget undervisning og dansk som andetsprog. Børne- og Ungdomsudvalget vil få resultaterne forelagt inden udgangen af 2014.

ØKONOMI

Der er i budget 2014 afsat 9,376 mio. kr. til modersmålsundervisning.

Den foreslåede model 2 med undervisning på hverdage vil være udgiftsneutral (forudsat at modersmålsundervisningen afsluttes inden kl. 17.00, da der ellers vil være merudgifter til lærerløn). Den foreslåede model 1 med undervisning om lørdagen vil betyde en umiddelbar merudgift på 4.015.421 kr. Udgiften skyldes lørdagstillæg til 44 lærere (2.689.421 kr.), ledelse (500.000 kr.) og pedel + rengøring til lørdagsåbent på 5 skoler (826.000 kr.). Ved lørdagsundervisning er der imidlertid også effektiviseringsmuligheder. For det første kan der ske en effektivisering af antal hold, da det er lettere at sikre et højere elevtal ved færre undervisningssteder. Det vil kunne give en besparelse på 1.185.368. For det andet kan der ske en effektivisering af antal lærere, da lærerne forudsættes at have to hold. Det vil kunne give en besparelse på 916.597 kr. Det samlede finansieringsbehov er dermed 1.913.456 kr.

Merudgiften vil blive finansieret af midler fra den tosprogede undervisning fra skoleåret 2014/15, og vil være fuldt implementeret fra budgetår 2015. Midlerne til tosproget undervisning bliver udmeldt til skolerne til tosproget undervisning, hvor midlerne anvendes efter lokale behov inden for formålet, hvilket ligger inden for rammerne af skolernes selvforvaltning. På den baggrund vurderer forvaltningen, at det vil være muligt at spare 1.913.456 kr. årligt på budgettet til tosproget undervisning (på i alt 13.907.252 kr.) uden at den egentlige tosprogede undervisning bliver forringet. Besparelsen vil blive søgt nået ved nedlæggelse af stillinger ved vakance og/eller nedsættelse af arbejdstid hos nogle lærere. Afskedelser kan komme på tale, hvis reduktionen ikke kan ske på anden vis.

VIDERE PROCES

Forvaltningen foreslår, at de to modeller sendes i 6 ugers høring hos skolebestyrelserne, Skole og Forældre, Københavns Fælles Elevråd, de faglige organisationer og Beskæftigelses- og Integrationsudvalget. Samtidig vil forvaltningen kontakte forældre til børn, der i dag modtager modersmålsundervisning. I høringen vil blive spurgt til behov og ønsker ifm. modersmålsundervisningen.

Udvalget skal efter endt høring behandle sagen igen i juni måned d.å. Hvis udvalget dér godkender sagen, vil model 2 med modersmålsundervisning på hverdage kunne træde i kraft fra det førstkommande skoleårs begyndelse. Model 1 med modersmålsundervisning om lørdagen vil kunne træde i kraft fra den 1. november 2014. Årsagen til at det først kan ske på dette tidspunkt er, at der vil være tale om vilkårsændringer for underviserne, som derfor skal høres konkret før eventuelle ændringer kan træde i kraft.

Forvaltningen vil i foråret 2016 fremlægge en sag for BUU indeholdende dels en præsentation af resultaterne af igangværende forsøg med modersmålsbaseret undervisning, og dels hvilke eventuelle ændringer af modersmålsundervisningen, som resultaterne kan give anledning til.

Else Sommer

/Camilla Niebuhr

BESLUTNING

Gorm Gunnarsen (Ø) ønskede, at høringsparterne også tager stilling til det ønskelige i at modersmålsundervisningen i videst muligt omfang søges indpasset i den almindelige skoledag.

Med den tilføjelse blev indstillingen godkendt efter afstemning med følgende resultat:

For stemte 4 medlemmer: A, F, V og Ø.

Imod stemte 2 medlemmer: B og O.

Ingen medlemmer undlod at stemme.

Henrik Svendsen (O) ønskede følgende tilført beslutningsprotokollen:

"Modersmålsundervisning hæmmer integrationen og bør ikke være en kommunal opgave, og Københavns Kommune bør i stedet bruge pengene på at forbedre karaktergennemsnittet hos de svage tosprogede elever".

Eventuelle øvrige bemærkninger fra partierne fremsendes med høringen.

BILAG

[1. Modersmålsundervisning - oversigt over sprog, skoler, klassetrin](#)

[2. Modersmålsbaseret undervisning - orientering om Undervisningsministeriets forsøgsprogram](#)

Bilag 1. Modersmålsundervisning - oversigt over sprog, skoler og klassetrin

Ikke lovpligtig modersmålsundervisning			
Arabisk	Indskoling	340	skoler
	Mellemtrin	150	
	Ældste	22	
	(Tom)	16	
Arabisk Total elever		528	29
Urdu	Indskoling	143	
	Mellemtrin	92	
	Ældste	22	
	(Tom)	16	
Urdu Total elever		273	19
Tyrkisk	Indskoling	125	
	Mellemtrin	73	
	Ældste	11	
	(Tom)	6	
Tyrkisk Total elever		215	18
Somali	Indskoling	106	
	Mellemtrin	73	
	Ældste	10	
	(Tom)	4	
Somali Total elever		193	13
Albansk	Indskoling	40	
	Mellemtrin	29	
	Ældste	4	
Albansk Total elever		73	6
I alt elever		1282	

Lovpligtig modersmålsundervisning.			
Polsk	Indskoling	34	skoler
	Mellemtrin	38	
	Ældste	37	
	(Tom)	17	
Polsk Total elever		126	5
Spansk	Indskoling	39	
	Mellemtrin	28	
	Ældste	35	
Spansk Total elever		102	4
Farsi	Indskoling	42	
	Mellemtrin	36	
	Ældste	18	
Farsi Total elever		96	3

Lovpligtig fortsat

Italiensk	Indskoling	30	
	Mellemtrin	15	
	Ældste	13	
Italiensk Total elever		58	1
Islandsk	Indskoling	32	
	Mellemtrin	9	
	Ældste	7	
	(Tom)	1	
Islandsk Total elever		49	1
Græsk	Indskoling	13	
	Mellemtrin	14	
	Ældste	8	
	(Tom)	2	
Græsk Total elever		37	1
Portugisisk	Indskoling	20	
	Mellemtrin	7	
	Ældste	9	
	(Tom)	1	
Portugisisk Total elev		37	1
Russisk	Indskoling	20	
	Mellemtrin	7	
	Ældste	8	
	(Tom)	1	
Russisk Total elever		36	1
Fransk	Indskoling	14	
	Mellemtrin	7	
	Ældste	1	
Fransk Total elever		22	1
Kinesisk	Indskoling	9	
	Mellemtrin	16	
	Ældste	1	
	(Tom)	2	
Kinesisk Total elever		28	1
Svensk	Indskoling	15	
	Mellemtrin	9	
	Ældste	2	
Svensk Total elever		26	1
Færøsk	Indskoling	14	
	Mellemtrin	3	
	Ældste	9	
Færøsk total elever		26	1

Lovpligtig fortsat

Engelsk	Indskoling	16	
	Mellemtrin	5	
	Ældste	4	
Engelsk Total elever		25	1
Serbisk	Indskoling	13	
	Mellemtrin	4	
Serbisk Total elever		17	1
Litauisk	Indskoling	8	
	Mellemtrin	3	
	Ældste	3	
	(Tom)	1	
Litauisk Total elever		15	1
Finsk	Indskoling	6	
	Mellemtrin	3	
	Ældste	4	
Finsk Total elever		13	1
Kurdisk	Indskoling	5	
	Mellemtrin	3	
	Ældste	1	
Kurdisk Total elever		9	1
Tigrina	Indskoling	1	
	Mellemtrin	1	
	Ældste	8	
Tigrina Total elever		10	1
Vietnamesisk	Indskoling	4	
	Mellemtrin	3	
	(Tom)	2	
Vietnamesisk Total elev.		9	1
Dari	Indskoling	4	
	Mellemtrin	2	
Dari Total elever		6	1
I alt elever		747	

I alt "Ikke lovpligtig" = 1282 elever (Tom) betyder at der ikke er registreret klassetrin.
 I alt "Lovpligtig" = 747 elever
 Samlet total = 2029 elever

Bilag 2. Modersmålsbaseret undervisning - orientering om Undervisningsministeriets forsøgsprogram

Undervisningsministeriet har igangsat et omfattende forsøgsprogram med modersmålsbaseret undervisning. Københavns Kommune deltager i forsøget.

Formål

Formålet er at udlede generaliseret viden om, hvad der har størst effekt for tosprogede elevers trivsel, sproglige og faglige udvikling. Forsøget skal bidrage til, at gabet mellem tosprogede og etsprogede elevers faglighed mindskes og understøtte, at fremtidige initiativer bygger på sikker viden om effekter af forskellige måder at inddrage modersmålsundervisning på for tosprogede børn.

Indhold

Forsøget omfatter 1. og 4. klassetrin, og gennemføres frem til udgangen af 2015.

Ministeriet opsamler erfaringer og resultater sådan, at forsøget tilpasses med den opnåede viden i forsøgsperioden. Nedenstående skitseres forsøgets indsatser.

Skoleåret 2013-2014 på 4. klassetrin

- Kvalificering af sproginddragelse i matematikundervisningen, hvor dansk som andetsprog inddrages som en dimension i undervisningen. Der tildeles ikke ekstra lektioner.
- 4 ekstra lektioner i faget dansk, med udgangspunkt i Fælles Mål
- 4 ekstra lektioner i *Almen sprogforståelse* gennemført på dansk for alle elever.

Forsøg med *Almen sprogforståelse* for små grupper af elever med arabisk og tyrkisk modersmål. Forsøgene gennemføres i 16 undervisningsuger udover elevernes normale skema.

- *Almen sprogforståelse* gennemført på tyrkisk for elever med tyrkisk modersmål
- *Almen sprogforståelse* gennemført for elever med arabisk modersmål
- *Dansk som andetsprog* for grupper – særligt tilrettelagt undervisning udenfor den almindelige undervisningstid.

Det anslåede deltagerantal ved forsøgets start var på 3.500 elever i 4. klasse fra cirka 2010 skoler på landsplan.

12-03-2014

Sagsnr.
2013-0266643

Dokumentnr.
2013-0266643-8

Sagsbehandler
Trine Sonne

Pædagogisk Faglighed

Gyldenløvesgade 15
1502 København V

E-mail
AS3G@buf.kk.dk

www.kk.dk

Skoleåret 2014-2015 på 1. klassetrin

Forsøg med modersmålsundervisning følger Fælles Mål for 1. klassetrin for elever med hhv. arabisk og tyrkisk modersmål med tre ugentlige lektioner. Det er intentionen, at modersmålsundervisningen skal knyttes tæt til elevernes øvrige undervisning.

Ministeriet anslår, at der vil deltage 400 elever på 70 skoler på landsplan.

Fra København deltager 8 skoler.

Evaluering

Evalueringen inddrager

- Elevundersøgelser med fokus på trivsel og motivation
- Nationale test i 4. klasse
- Spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere og lærere.
- Følgforskning til forsøget

Økonomi

Ministeriet har afsat 29,5 mio. kr. til forsøget, og de deltagende skoler får dækket alle deres udgifter i forbindelse med gennemførelsen.

Forvaltningen har undersøgt forsøgets forskningsgrundlag, hvilket præsenteres i nedenstående uddrag:

Forskningskortlægning om læseindsatser overfor tosprogede elever.

Kortlægningen er gennemført af Syddansk Universitet, 2013.

Kortlægningen søger svar på to spørgsmål:

1) Forbedrer brug af tosprogedes modersmål i undervisningen deres læsekompetencer set i forhold til børn, der kun får undervisning på andetsproget?

2) Hvilke former for pædagogisk-didaktiske indsatser styrker tosprogede elevers læseresultater?

Konklusionerne fra spørgsmål 1:

- Effekten af tosprogede undervisningsprogrammer (med undervisning på den tosprogedes modersmål) sammenholdt med etsprogede undervisningsprogrammer viser svag positiv effekt på tosprogedes læsekompetencer.
- Studier fra før år 2000 viser positiv effekt af tosprogsprogrammer, mens studier efter år 2000 ikke gør.
- Metaanalysen viste svag positiv effekt af tosproget undervisning, mens nyere undersøgelser viser ringe effekt.
- Der er ikke forskel på elevernes læsetilgængelse uanset om de bliver undervist med et etsproget eller tosproget program.

- Tosproget undervisning (programmer) har en positiv påvirkning af læsekompetencer på modersmålet.

Konklusionerne fra spørgsmål 2:

- Pædagogisk-didaktisk kvalitet i undervisningen har større betydning for bedre effekt på elevernes læsekompetencer end hvilket sprog, undervisningen foregår på
- Tosprogede elevers udbytte af læseundervisningen kan styrkes hvis undervisningsforløbet bygger på systematiske metoder med vægt på guidning, feedback, forklaringer, demonstrationer mm.
- Der skal i højere grad fokuseres på, hvilke pædagogisk-didaktiske metoder der anvendes, frem for hvilket sprog, der undervises på, for så vidt det primære formål er de bedst mulige læsekompetencer på andetsproget.